

KLÓNSZELEKCIÓ NYÁRFAGAZDÁLKODÁSUNK FEJLESZTÉSE ÉRDEKÉBEN

Dr. Gergács József

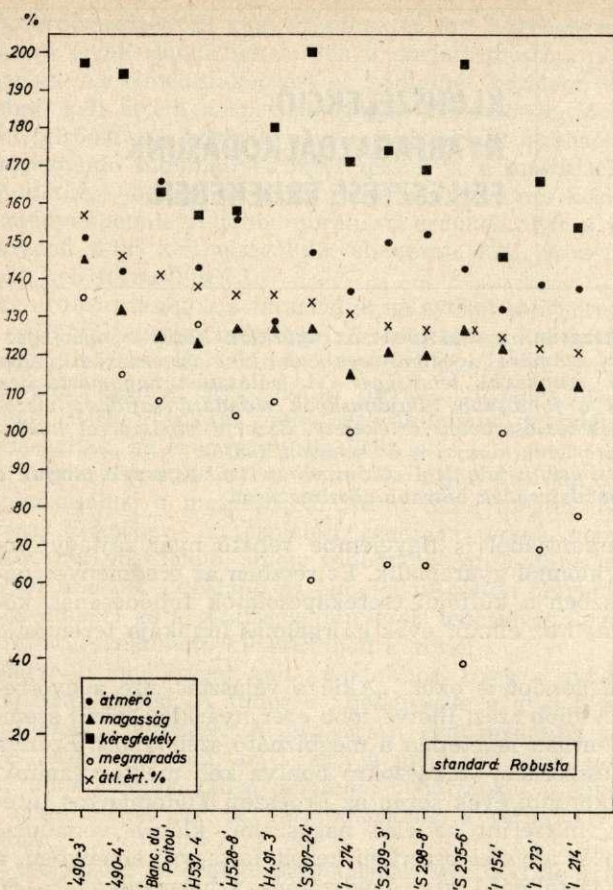
A rendelkezésünkre álló többszáz nyárklón közül a nyárfagazdálkodásunk számára legalkalmasabbak kiválasztása csak igen körültekintő munkával lehetséges. A választást nagymértékben megkönnyíti a fontosabb tulajdonságok standard fajtához viszonyított százalékos-összevont értékelése. Ezzel a módszerrel különböző korú kísérletek klónjai is összehasonlíthatók.

Nyárnemesítésünk jelenlegi stádiumában szükségesnek tartjuk a fajtaváltás módszerének bátrabb alkalmazását.

Hazánk fatermesztés szempontjából is figyelembe vehető nyár fajtagyűjteménye évről évre több száz klónnal gyarapodik. Ez részben az eredményes hazai nemesítő munkának, részben a külföldi cserekapcsolatok fejlődésének köszönhető. Utóbbi alapját szintén az elmúlt évek szorgalmas munkája teremtette meg, van mit cserélnünk.

A bőség azonban egyúttal gondot is okoz. „Akié a választás, azé a gyötrelm” mondja a közmondás. A több száz, illetve több ezer nyárklón közül szemrevételezéssel, egyetlen időpontban lehetetlen a megbízható szelektálás. Ezért a szelektációs munkát ma már ésszerűen, szakaszokra bontva kell megterveznünk.

Beválnak tekinthetjük a korábbi évek során az Erdészeti Tudományos Intézetben kialakított módszert, miszerint az első nagyszámú klónra vonatkozó megfigyelést csemetekertben és anyatelepszzerűen kezelt fajtagyűjteményben, a másodikat száz körüli klónt tartalmazó, kis egyedszámú-, a harmadikat 25–30 klónt tartalmazó, nagy egyedszámú szabadföldi kísérletekben végezzük. A csemetekerti megfigyelések az ellenállóképesség, részben a növekedési erély alapján a vizsgált klónok számának racionális csökkentését szolgálják. Ezen a szűron átessett klónokat a szabadföldi vizsgálatok során mérőszámokkal látjuk el. Korábban az egyes tulajdonságokat külön-külön hasonlítottuk össze. A fő hangsúlyt a növekedési adatokra helyeztük. A többi vizsgált tulajdonságot csupán a jellemző adatok közt soroltuk fel, Ezáltal háttérbe szorultak olyan fontos tulajdonságok, mint a betegségekkel szembeni ellenállóképesség, a kiültetés utáni megeredési százalék stb. Holott az adott területre eső fatermesztés szempontjából hosszú távon — különösen a nyáraknál — az utóbbiak a lényegesebbek. Ma már — a számítógépek korszakában — nem tekinthető túlzott kívánságnak a tulajdonságok komplex, összevont értékelése. A kritérium csupán közös mérőszám kidolgozása. Erre a standard fajtához viszonyított százalékos adatok bizonyulnak a legalkalmasabbnak. Ezzel a módszerrel egy adott kísérletben megbízhatóbban választhatók ki a legjobb klónok a számértékkel jellemzett legfontosabb tulajdonságok figyelembevételével, amelyek közül javaslatot tehetünk a köztermesztésre alkalmasakra. Példaként a kapuvári 1975-ben létesített klónkísérletünk legjobb klónjainak értéksorrendjét mutatjuk be a 'Robusta' standardhoz viszonyítva. Az értékelt tulajdonságok az átmérő, a magasság, a kéregfekély-, *Marssonina*-érzékenység és a megmaradás (1. ábra). Ez

1. ábra. Az 1975-ben létesített kapuvári nyár klónkísérlet legjobb klónjai

a módszer egyéb fajfajok egy számértékkel jellemzett tulajdonságainak komplex értékelésére is javasolható, kritérium csupán, hogy a tulajdonságok megközelítően azonos súlyúak legyenek, ellenkező esetben tapasztalati adatok alapján való súlyozásuk válik szükségessé.

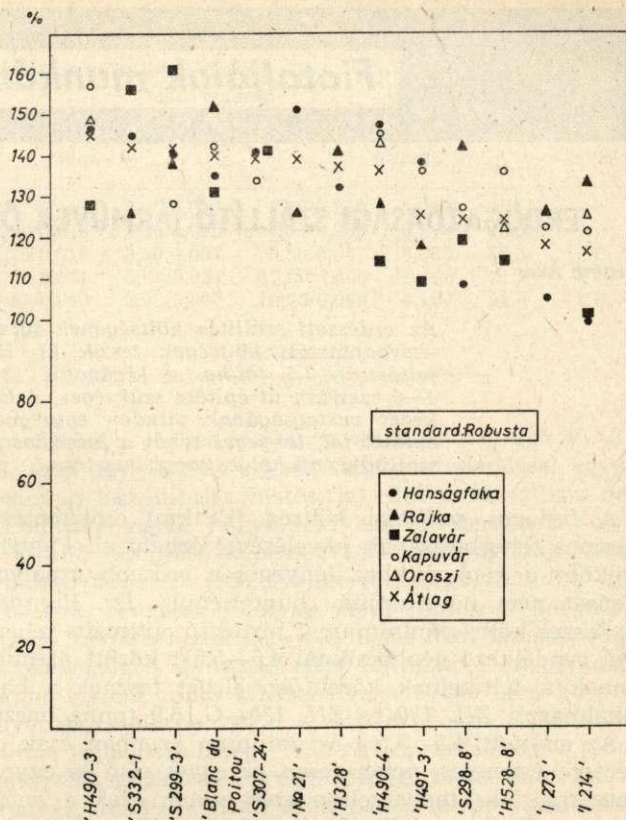
Nagy előnye az ilyen klónértékelésnek, hogy ezzel az erdészeti gyakorlatban sűrűn előforduló, különböző korú kísérletek is összevethetők (2. ábra), ami korábban csak az azonos évben telepített kísérleteknél volt szokás. Ez nagymértékben elősegíti az egyre szűkülő kísérleti lehetőségek ellenére a biztonságos szelekciót.

Az 1., 2. ábrák adatai egyúttal megnyugtatók bennünket:

— A köztermesztésre engedélyezett új nyárklónok közül a 'H 490—3' (Pannónia nyár) és a 'Blanc du Poitou' (Poatu nyár) bármilyen összehasonlításban is megállja a helyét.

— Az eddigi nyárnemesítő tevékenység nem volt hiábavaló, Jelenleg is több, a korábbiaknál jobb — fajtasortimentünk bővítésére alkalmas — nyárklónnal rendelkezünk. A nyárnemesítés terén elérkeztünk arra a fokra, amikor a mezőgazdaságihoz hasonlóan bátrabban alkalmazhatjuk a fajtaváltás módszerét. Erre jövőbeni kilátásaink is feljogosítanak bennünket. A fokozódó népgazdasági igények szintén kell, hogy cselekvésre késztesse mindannyiunkat.

2. ábra. Különböző korú és termőhelyű kísérletek összszevont értékelése

Önjáró csörlőt fejlesztettek ki Szlovákiában. A SAN—20 típusjelű előközéltető eszköz motorteljesítménye 7 kW, üzemi kész tömege cca 200 kg, csörlőjének vonóereje 20 kN, kötélmérete 80 m/8 mm. Ára Csehszlovákiában 40 000 KCS (ami kb. megfelel egy ló árának). A SAN—20 alapvető rendeltetése a fogatok kiváltása a nevelővágásokban végzett előközéltetésből. Használható 60% tereplejtésig. Járószerkezete egyláncfalpas, kezelése egyszerű. A csörlő rádiós távvezérlése nem megoldott. Ettől eltekintve az eddig ismert önálló közéltető csörlők közül az egyik legötletesebb konstrukció.

Temesi G.